

Практична підготовка бакалаврів професійної освіти як ключова детермінанта формування фахових компетентностей фахівців

Анотація. У статті проаналізований зміст та форми організації практичної підготовки бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт». Схарактеризовані навчально-технологічна, виробнича (автообслуговуюча) та виробнича (ремонтна) практики як освітні компоненти наскрізної поетапної практичної підготовки педагогів професійного навчання за спеціалізацією. Встановлено, що перспективним напрямом є навчання бакалаврів професійної освіти на основі програм з поглибленою практичною підготовкою на робочих місцях та на основі дуальних освітніх програм, що базуються на інтеграції теоретичного навчання в закладі освіти та практичній підготовці на підприємстві.

Ключові слова: практична підготовка, бакалавр професійної освіти, спеціалізація «Транспорт», виробнича практика, дуальні освітні програми.

Abstract. The article analyzes the content and forms of organization of practical training of bachelors of professional education «Transport» major. Educational-technological industrial (car maintenance) and industrial (repair) internship are characterized as educational components of end-to-end staged practical training of teachers of vocational training by specialization. It has been established that a promising direction is the training of bachelors of professional education based on programs with in-depth practical training at workplaces and on the basis of dual educational programs based on the integration of theoretical training in an educational institution and vocational training at the enterprise.

Keywords: practical training, bachelor of vocational education, «Transport» major, industrial internship, dual educational programs.

Постановка наукової проблеми. Практична підготовка – невід’ємна складова будь-якого навчання майбутніх фахівців, яка забезпечує перетворення набутих теоретичних знань та умінь здобувачів вищої освіти в здатність використовувати їх в реальних умовах виробництва. Відтак, Операційним планом реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки передбачено найближчим часом збільшення частки випускників професійно орієнтованих освітніх програм вищої освіти, які здобували освіту за дуальною формою або опановували інші програми з поглибленою практичною підготовкою на робочих місцях [1].

Практична підготовка реалізується впродовж усього періоду навчання майбутніх фахівців певної спеціальності, як правило, є наскрізною, має поетапну структуру і складається з низки освітніх компонентів (ОК) практичного характеру (практик). Регулювання процесів організації практичної підготовки в закладах вищої освіти відбувається на основі документів МОНУ [2] та власних положень [3]. При цьому, особливості організації та проведення практичної підготовки фахівців обумовлені специфікою змісту майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням у галузі професійної освіти присвячені праці дидактів (С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало та ін.), дидактичні аспекти підготовки майбутніх педагогів професійного навчання розкриті в роботах (І. Бендера, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, І. Каньковський та ін.), інноваційні аспекти професійного навчання висвітлювалися науковцями (Н. Брюханова, М. Корець, В. Мадзігон, Г. Романова тощо). Разом з тим, проблема практичної підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» не була предметом спеціального наукового дослідження.

Мета статті – аналіз змісту та форм організації практичної підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт».

Виклад основного матеріалу. Аналіз змісту освітньо-професійних програм (ОПП)

підготовки бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» у вітчизняних ЗВО показав, що практична підготовка таких фахівців містять різні види практик за спеціалізацією, які за своїм змістом є навчально-технологічними та навчально-виробничими. При цьому, кількість кредитів ЄКТС на практичну підготовку бакалаврів професійної освіти автотранспортного профілю коливається в межах від 6 до 26 [4].

Так, ОПП «Професійна освіта. Транспорт **(Обслуговування та ремонт автомобілів)** першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Хмельницького національного університету передбачає обов'язкову практичну підготовку здобувачів вищої освіти обсягом 12 кредитів ЄКТС (10,8% від обсягу професійної підготовки) і містить навчально-технологічну та дві виробничі практики – автообслуговуючу та ремонтну [5].

Навчально-технологічна практика спрямована на формування та розвиток професійних компетентностей здобувачів вищої освіти, набуття ними вмінь застосовувати отримані теоретичні знання в практичній діяльності, здобуття практичного досвіду щодо раціональних методів виконання слюсарних робіт для подальшого навчання у сфері експлуатації, технічного обслуговування та ремонту автомобільного транспорту [6].

Метою виробничої (автообслуговуючої) практики є формування та розвиток професійних компетентностей здобувачів вищої освіти, вмінь застосовувати набуті теоретичні знання в професійній діяльності, набуття практичного досвіду, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, виробничого та технологічного процесів технічного обслуговування та діагностування автомобілів на базі використання сучасного технологічного оснащення, пристроїв та інструментів [7].

Виробнича (ремонтна) практика спрямована на формування та розвиток професійних компетентностей здобувачів вищої освіти, уміння застосовувати сучасні методи і форми організації виробничого та технологічного процесів ремонту автомобілів, їх вузлів та агрегатів на базі використання сучасного технологічного оснащення, пристроїв та інструментів [8].

Ефективність практичної підготовки залежить від багатьох чинників, серед яких й методичне забезпечення. Методичне забезпечення практичної підготовки педагогів професійного навчання базується на нормативній базі МОН України та закладу вищої освіти, що складається з програмно-методичного та навчально-методичного забезпечення. Часто до складу навчально-методичного забезпечення практики входить робочий зошит – навчальний посібник, що містить особливий дидактичний матеріал і сприяє самостійній роботі студента у процесі опанування ОК.

Зміст навчальних та виробничих завдань практик, розміщених в робочому зошиті, має відповідати програмі практичної підготовки та бути спрямований на формування й розвиток професійних компетентностей майбутнього фахівця. Наприклад, робочий зошит виробничої (автообслуговуючої) практики підготовки бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт» охоплює навчально-виробничі завдання для формування та розвитку низки фахових компетентностей [9].

Формування та розвиток технічних та технологічних умінь бакалаврів професійної освіти під час неперервної практичної підготовки на підприємствах технічного сервісу автомобільного транспорту, обумовлена необхідністю ґрунтовної практичної підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти ще під час їх навчання в закладі вищої освіти, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності випускників ЗВО, адаптації до швидкоплинних вимог ринку праці і подальшому працевлаштуванню [10].

Отже, враховуючи багаторічний досвід підготовки бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт», у т.ч. в Хмельницькому національному університеті, а також кращий педагогічний досвід європейських країн, слід зазначити, що перспективним напрямом професійного навчання, на нашу думку, є навчання на основі програм з поглибленою практичною підготовкою на робочих місцях та дуальних освітніх програм, які базуються на інтеграції теоретичного навчання в закладі освіти та практичної підготовки на виробництві. Впровадження елементів дуальної форми навчання у підготовку бакалаврів

професійної освіти за спеціалізацію «Транспорт» підтверджує задоволення при цьому інтересів усіх учасників освітнього процесу: підприємства – можливість отримати кадри, підготовка яких максимально відповідає вимогам, економія коштів на пошук та підбір працівників, їх перенавчання та адаптацію; студентів – можливість опанувати фах і легко адаптуватися до професійної діяльності; закладу освіти – сприяє вирішенню завдання підготовки кваліфікованих педагогів для сфери професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Виробнича (автообслуговуюча) практика: програма та методичні вказівки для студентів спеціальності 015.38 «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)» / Уклад.: І.І. Герніченко, С.Р. Красильников, В.М. Приймак, Д.М. Храпач, І.Д. Теклюк. Хмельницький: ХНУ. 2022. 23 с.
2. Виробнича (ремонтна) практика: програма та методичні вказівки для студентів спеціальності 015.38 «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)» / Уклад.: І.І. Герніченко, С.Р. Красильников, В.М. Приймак, Д.М. Храпач. Хмельницький: ХНУ, 2022. 22 с.
3. Навчально-технологічна практика: методичні вказівки для студентів спеціальності «Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів)» / Уклад.: І.І. Герніченко, С.Р. Красильников, Д.М. Храпач. Хмельницький: ХНУ, 2022. 18 с.
4. Операційний план реалізації у 2022-2024 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження КМУ України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/04/15/VO.plan.2022-2032/Operatsiyyny.plan.SRVO-23.02.22.pdf> (дата звернення: 10.10.2022).
5. Освітньо-професійна програма. Професійна освіта. Транспорт (Обслуговування та ремонт автомобілів): Хмельницький національний університет [Електронний ресурс]. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/op/b/015-pot-2021.pdf> (дата звернення: 17.10.2022).
6. Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти в Хмельницькому національному університеті. URL: <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-praktychnu-pidgotovku.pdf> (дата звернення: 15.10.2022).
7. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: наказ Міністерства освіти України від 8.04.1993 № 93 (поточна редакція від 20.12.1994). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#text> (дата звернення: 10.10.2022).
8. Khrapach, D., & Krasilnikova, H. (2020). Content and Structure of Bachelor's Training within the Dual Education System: Ukrainian and German Experience. *Intellectual archive*, 9 (2), 105-122.
9. Храпач Д.М. Модель Формування техніко-технологічної компетентності бакалаврів професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2022. Вип. 70. С. 78-84. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/195/216>.
10. Храпач Д.М. Робочий зошит як складова методичного забезпечення виробничих практик бакалаврів професійного освіти за спеціалізацією «Транспорт». *Наукові записки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2022. Вип. 205. С. 211-216. URL: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/issue/view/27/36>.